

Torgeir Aarvaag Stokke

**HOLDNINGER TIL
OFFENTLIG SEKTOR**
Oppdatering og drøfting

FAFO-arbeidsnotat

© Fagbevegelsens senter for forskning,
utredning og dokumentasjon 1992

ISSN 0801-6135

Innhold

Forord	5
Innledning.....	7
1 Lønn, moderasjon, arbeidsledighet	10
2 Syn på offentlig sektors tjenestekvalitet	15
3 Skattetretthet	20
4 Penger eller tjenester	23
5 Effektivitetskrav og konsekvenser	25
6 Stillingstrygghet	28
7 Holdninger til privat og offentlig sektor	31
8 Sammenfatning	34
Tabellvedlegg.....	36
Dokumentasjon av benyttet datamateriell.....	56
Referanser.....	58

Forord

Dette arbeidsnotatet er skrevet på oppdrag for Statstjenestemannskartellet. Det analyserer holdninger til ulike sider ved offentlig sektor. Oppdraget er utført i forkant av Kartellkonferansen 1992 og finansiert av Statstjenestemannskartellet.

I notatet forsøker vi å gi et bilde av hvordan offentlig sektor står i den offentlige opinionen i dag. På noen områder har vi også hatt mulighet til å se nærmere på hvordan holdninger har endret seg over tid.

Notatet bygger først og fremst på en rekke spørsmål som ble stilt i en surveyundersøkelse i oktober 1992. Spørsmålene er utformet av FAFO i samarbeid med Statstjenestemannskartellet, og i en del tilfeller bygger de på spørsmål stilt i tidligere surveyundersøkelser. Selve analysen av spørsmålene er holdt på et enkelt nivå, med hovedvekt på generelle resultater og variasjon i viktige undergrupper. I tillegg drøftes endringer over tid der dette er aktuelt.

Kåre Hagen, Ove Langeland og Kristine Nergaard på FAFO takkes for kommentarer til et tidligere utkast.

FAFO, november 1992
Torgeir Aarvaag Stokke

Innledning

De siste 15 årene har det vært gjennomført flere større holdningsundersøkelser om offentlig sektor, samtidig som sektoren stadig er blitt stilt overfor nye utfordringer og krav. I dette notatet skal vi dels sammenligne holdninger til samme tema over tid, og dels analysere holdninger til nye tema.

Den siste tidens debatt om offentlig sektor har særlig vært preget av krav om effektivisering og omstilling. I mange tilfeller har også debatten munnet ut i praktisk politikk, og en antakelse er at dette har påvirket opinionens syn på offentlig sektors effektivitet og tjenestekvalitet i forhold til bare for få år siden.

Den stigende arbeidsledigheten har fått mange til å peke på offentlig sektors mulighet til å øke sysselsettingen i en overgangsfase. En slik politikk vil også kunne avhjelpe den underdekningen mange mener finnes i deler av offentlig sektor, og senest gjennom Kleppe-utvalget (NOU 1992:26) er et slikt forslag blitt kombinert med et krav til arbeidslivets parter om å inngå moderate lønnsoppgjør. Samtidig har arbeidstakerorganisasjonene i offentlig sektor fremholdt at mange føler stillingstryggheten sin svekket gjennom stadige omstillings- og effektiviseringsprosesser.

FAFO har i samarbeid med Statstjenestemannskartellet utarbeidet en del spørsmål om holdninger til ulike sider av offentlig sektor som dels skal fange opp endringer i opinionen i forhold til tidligere undersøkelser, og dels er myntet på nye tema. I alt 20 spørsmål ble stilt i en landsomfattende undersøkelse Opinion A/S gjennomførte i oktober 1992. I dette notatet gjengis og drøftes resultatene av undersøkelsen.

De ulike spørsmålene er knyttet til forskjellige tema, samlet under syv overskrifter. Det første temaet dreier seg om sysselsetting og lønnsoppgjør. De neste fire dreier seg om holdninger til både konkrete og mer generelle sider ved offentlig sektor. Det sjette dreier seg om ansettelsestrygghet, mens det syvende tar opp holdninger til privat og offentlig sektor i lys av den senere tids kriser og vanskeligheter i næringslivet. Avslutningsvis presenteres en kort oppsummering av hovedresultatene.

Analysen av spørsmålene er holdt på et enkelt nivå, med hovedvekt på generelle resultater og variasjon i viktige undergrupper. I tillegg drøfter vi endringer over tid der dette er aktuelt. De ulike undersøkelsene er beskrevet i et eget vedlegg, hvor de aktuelle spørsmålsformuleringene også er gjengitt.

I stedet for å ta inn et stort antall tabeller i teksten, er det laget et eget tabellvedlegg hvor spørsmålene i vår undersøkelse er brutt ned på bakgrunnsvariab-

ler. Vi har holdt oss til et standard sett bakgrunnsvariabler, som inkluderer kjønn, alder, utdanning, yrkesaktivitet, sektor, inntekt og politisk sympati. Enkelte variabler som yrke og organisasjonstilhørighet har vist seg å være lite anvendbare på grunn av svarfeil, og disse er ikke tatt med.

Når det gjelder det å spørre om holdninger i surveyundersøkelser mer generelt, er det nødvendig med noen kommentarer som en bør ha in mente under tolkningen av de resultatene som gjengis.

Alle undersøkelsene som er benyttet her, er utvalgsundersøkelser hvor den statistiske usikkerheten ved å generalisere resultater avhenger av flere faktorer. For det første har størrelsen på undersøkelsesutvalget betydning, videre har den konkrete prosent-fordelingen en viss betydning og sist, men ikke minst, kan frafall og dokumenterte utvalgsskjevheter vanskeliggjøre generalisering. Faktorene melder seg i større eller mindre grad for alle undersøkelsene. Derfor blir heller ikke alle forskjeller kommentert, det er generaliserbarheten av forskjellene som er avgjørende. I tillegg har analyse av surveydata etter vår mening ofte en tendens til å legge for stor vekt på små forskjeller. Som motvekt til dette vil vi også fremheve likheter.

Når det gjelder problemer knyttet til det å spørre om holdninger i forhold til for eksempel mer faktaorienterte spørsmål, har vi særlig vært opptatt av to ting. For det første er vi interessert i å si noe om holdningsendringer over tid. Dette gjelder særlig spørsmål under tema 2, 3, 5 og 6, og her har vi bestrebet oss på å gjenta både spørsmålsformulering og svarkategorier så nøyaktig som mulig. Det er imidlertid et problem at tidligere undersøkelser ikke alltid har stilt spørsmål på identisk måte, og selv små variasjoner i spørsmålsformulering eller svarkategorier kan gi store utslag. Et relevant eksempel på dette er kommentert i Faye (1987). Forholdet gjaldt oppfølging av en undersøkelse om publikums kontakt med det offentlige fra 1979 (se vedlegget), men hvor formuleringene ble endret slik at svaralternativet "både og" på holdnings-spørsmål ble lest opp for respondenten. Dette ga dramatiske utslag, og i en ny undersøkelse hvor formuleringene ble strammet inn igjen, kunne en vise at mye av utslagene ikke var reelle holdningsendringer.

For å unngå denne typen problemer har vi i størst mulig grad holdt spørsmålsformuleringer og svarkategorier konstant over tid. I det aktuelle eksempelet skal svar-alternativet "både og" noteres som svar for de som uttrykker det spontant, men respondenten skal ikke oppfordres til å svare det. Der denne strategien likevel har vist seg problematisk, vil vi kommentere det spesielt.

I tillegg til å analysere endringer over tid, er vi interessert i å gi et bilde av opinionens holdning til nye tema. Forskning på hvordan folk opptrer i forhold til holdningsspørsmål har imidlertid vist at noen personer er mer robuste enn andre når det gjelder variasjoner i spørsmålsformulering. Schuman & Presser

(1981) drøfter for eksempel folks tilbøyelighet til å si seg enig i et positivt betont tema og uenig i samme tema negativt betont. Andre har tatt opp hensiktsmessigheten av å presentere svarkategorier som "vet ikke/ingen mening" og holdningskategorier som "både og" overfor respondentene (se f.eks. Balstad 1992).

I vår sammenheng er det lagt vekt på å balansere spørsmålene, enten ved at både for- og motargumenter til et tema presenteres eller ved at motsatt ladede påstander presenteres etter hverandre. Denne strategien gir riktig nok ingen garanti for at spørsmålene oppfattes slik vi ønsker det, men vi unngår i det minste de mest åpenbare fallgruvene.

1 Lønn, moderasjon, arbeidsledighet

Mange har argumentert for at offentlig sektor bør ha en mer offensiv rolle i forhold til den stigende arbeidsledigheten. I forbindelse med blant annet Kleppe-utvalget ble et slikt forslag også knyttet til partenes strategier i lønnsoppgjørene. Vi har stilt tre spørsmål som relaterer seg til dette saksområdet. Et første spørsmål dreier seg om synet på moderate lønnsoppgjør, og følges opp av et spørsmål om ens egen økonomiske situasjon. Det siste spørsmålet dreier seg om ønskeligheten av å bruke offentlig sektor til å redusere ledigheten.

Tabell 1 "Forutsatt at rentenivået og prisstigningen holdes lavt de kommende år, mener du det er riktig av partene i arbeidslivet å inngå moderate lønnsoppgjør for å skape flere arbeidsplasser i Norge?" Prosent

Ja	85
Nei	7
Vet ikke/ingen mening	8
<hr/>	
Sum	100
N	1007

Et overveldende flertall mener partene bør inngå moderate oppgjør for å skape flere arbeidsplasser. Samtidig er gruppen som ikke har gjort seg opp noen mening om spørsmålet, like stor som motstandere av moderate lønnsoppgjør.

Når vi splitter etter bakgrunnsvariabler, finner vi liten variasjon. Yrkespassive og grupper med lite utdanning og lav inntekt har i mindre grad enn andre har gjort seg opp en mening om spørsmålet. Konservative velgere svarer ja i noe høyere grad enn sosialistiske. Forskjellen er imidlertid liten, og har også sammenheng med mindre usikkerhet blant de med konservativ politisk sympati. Det er også grunn til å anta at resultatene ville blitt annerledes hvis vi hadde tatt med spørsmål om hvilken profil eventuelle moderate lønnsoppgjør bør ha. Men samlet sett er det et overveldende flertall i alle deler av befolkningen som går inn for moderate lønnsoppgjør under de gitte forutsetningene.

Noe av forskjellene mellom undergrupper skyldes også at deres økonomiske situasjon varierer. Dette er tatt opp i neste spørsmål.

Tabell 2 "Tillater din personlige økonomi at du avstår fra inntektsøkninger de kommende år, eller vil du få problemer med å klare dine økonomiske forpliktelser?" Prosent

---

Ja, økonomien tillater det	69
Nei, vil få/har allerede problemer	23
Vet ikke/ingen mening	9

Sum	101
N	1007

To tredjedeler av befolkningen har inntektsforhold som ikke gjør dem avhengig av inntektsøkninger de kommende år. Blant de som svarer at de allerede har eller vil få økonomiske problemer uten inntektsøkninger, finner vi en overvekt av eldre/-pensjonister, personer med lav utdanning og personer med allerede lav inntekt. De samme gruppene er også i overvekt blant de som ikke har noen klar mening om forholdet. Disse trekkene peker også i retning av at yrkesaktivitet er avgjørende. Blant de som klassifiserer seg selv som yrkesaktive (lønnstakere og selvstendige), svarer fire av fem at økonomien tillater avståelse fra inntektsøkninger. Blant de som ikke er yrkesaktive, utgjør denne andelen halvparten.

Når det gjelder andre bakgrunnsvariabler, viser materialet liten variasjon ut over det som forklares gjennom utdanning, inntekt og yrkesaktivitet. Selv om vi for eksempel finner variasjon etter politisk sympati, er det rimelig å forklare dette ut fra andre variabler som både samvarierer med politisk sympati og fordelingen på det aktuelle spørsmålet.

I forhold til forrige spørsmål er det interessant å registrere at ca. halvparten av de som var mot moderate lønnsoppgjør eller ikke hadde noen mening om det, har eller vil få økonomiske problemer uten inntektsøkninger. Dette peker i retning av at profilen på eventuelle moderate oppgjør er avgjørende for denne gruppen. Vi kan også fremstille sammenhengen mellom de to spørsmålene ved å se bort fra de som svarer "vet ikke" på ett eller begge spørsmålene og sammenligne oppslutningen om moderate lønnsoppgjør etter egen økonomiske situasjon.

Tabell 3 Holdning til moderate lønnsoppgjør etter egen økonomiske situasjon. Prosent

	Økonomien tillater moderate oppgjør	Har allerede eller vil få økonomiske problemer
For moderate lønnsoppgjør	96	83
Mot moderate lønnsoppgjør	4	17
Sum	100	100
N	662	203

Denne sammenstillingen viser at også blant de som har eller vil få økonomiske problemer uten inntektsøkninger, er det et overveldende flertall for moderate lønns-oppgjør.

I debatten om lønnsoppgjør og sysselsetting har det vært argumentert for at offentlig sektor i en overgangsfase kan skape flere arbeidsplasser. I en undersøkelse gjengitt i Arbeiderbladet 22/8-92 ble følgende spørsmål stilt:

"Regjeringens sysselsettingskommissjon drøfter nå en såkalt samfunnskontrakt der organisasjonene i arbeidslivet forplikter seg til nye fem år med moderate lønnstillegg mot at det gjøres en ekstrainsats for å redusere arbeidsledigheten, blant annet med å engasjere alle langtidsledige i kommunale jobber. Er du for eller mot et slikt forslag?"

Resultatet ga 63 prosent for, 20 prosent mot og 17 prosent usikre. Spørsmålsformuleringen er imidlertid ikke balansert, det kan for eksempel tenkes negative effekter av å engasjere alle langtidsledige i kommunale jobber. Det er derfor grunn til å anta at presentasjon av motargumenter ville gitt en lavere oppslutning.

I vår undersøkelse har vi derfor valgt å sette en påstand om offentlig sektors rolle for å senke arbeidsledigheten opp mot en påstand om offentlig sektors størrelse.

Tabell 4 "Hvilken av følgende påstander vil du si deg mest enig i: "Offentlig sektor er allerede for stor, og bør ikke brukes for å redusere arbeidsledigheten" og "I dagens situasjon er den raskeste og mest effektive måten å øke sysselsetningen på å skape flere arbeidsplasser i offentlig sektor." Prosent

Offentlig sektor er allerede for stor, bør ikke brukes	43
Offentlig sektor bør brukes til å skape flere arbeidsplasser	43
Vet ikke/ingen mening	15
Sum	101
N	1007

Når det gjelder offentlig sektors rolle i sysselsettingspolitikken, er opinionen etter vår spørsmålsformulering mer delt. De to utsagnene får like stor oppslutning, mens andelen usikre svar i likhet med i undersøkelsen omtalt ovenfor utgjør ca. en sjettedel. Ser vi nærmere på bakgrunnsfaktorer, er det politisk sympati som ikke uventet gjør det største utslaget. Hvilken sektor en selv arbeider i, gir et visst, men mindre utslag enn politisk sympati. Kjønn ser også ut til å spille inn, ved at flere kvinner enn menn er positive til å skape arbeidsplasser i offentlig sektor. Fordelingen innen de nevnte gruppene kan gjengis slik:

Tabell 5 Holdninger til offentlig sektors rolle i reduksjon av ledigheten, etter politisk sympati, sektortilknytning og kjønn. Prosent

	Offentlig sektor er allerede for stor, bør ikke brukes	Offentlig sektor bør brukes til å skape flere arbeidsplasser	Vet ikke	Sum	N
Sosialistisk	33	59	11	100	287
Konservativ	61	29	10	100	205
Offentlig ansatt	39	48	13	100	299
Privat ansatt	51	37	12	100	387
Mann	54	36	11	101	465
Kvinne	33	49	18	100	542

Andelen usikre er høy i grupper med lite utdanning, lav inntekt, blant eldre og blant yrkespassive. Usikkerheten fører imidlertid først og fremst til at påstanden om at offentlig sektor allerede er for stor får mindre oppslutning, andelen som går inn for å skape flere arbeidsplasser i offentlig sektor er like store her som i befolkningen som helhet.

Ser vi spørsmålet om moderate lønnsoppgjør i forhold til økt sysselsetting i offentlig sektor, finner vi at de som støtter moderate lønnsoppgjør fordeler seg likt på de to påstandene. Av de som støtter moderate oppgjør, mener 37 prosent at offentlig sektor allerede er for stor, mens 36 prosent vil skape flere arbeidsplasser i offentlig sektor. 26 prosent er enten mot moderate lønnsoppgjør eller har ingen mening om ett eller begge spørsmålene.

Oppsummerer vi de tre spørsmålene, finner vi en overveldende oppslutning om moderate lønnsoppgjør for å skape flere arbeidsplasser. En debatt om profilen på moderate lønnsoppgjør vil nok politisere spørsmålet mer, samtidig som den motstanden som er å spore i liten grad skyldes den enkeltes økonomiske situasjon. Når det gjelder bruken av offentlig sektor til å redusere arbeidsledigheten, er opinionen betydelig mer splittet. Dette har også sammenheng med at holdningene i større grad følger partipolitiske skillelinjer.

2 Syn på offentlig sektors tjenestekvalitet

Som nevnt innledningsvis, er det i tidligere surveyundersøkelser spurt om holdninger til tjenestekvaliteten i offentlig sektor. I vår undersøkelse har vi fulgt opp enkelte av disse spørsmålene. Felles for dem er at det presenteres en påstand som man ber respondenten si seg enig eller uenig med. Det oppgis fire svarkategorier, helt enig, nokså enig, nokså uenig og helt uenig. I tillegg aksepteres spontane "både og"- og "vet ikke"-svar. Det første spørsmålet dreier seg om innsatsvilje og arbeidsmoral i offentlig sektor.

Tabell 6 "De aller fleste som arbeider i offentlige kontorer forsøker å gjøre en god jobb." Prosent

	Helt enig	Nokså enig	Både og	Nokså uenig	Helt uenig	Vet ikke	Sum	N
1979	40	39	11	4	2	4	100	1042
1985	39	39	12	4	2	4	100	1152
(1990)	(14)	(33)	(44)	(5)	(2)	(2)	100	1493
1992	28	38	19	8	5	2	100	1007

Dette spørsmålet er stilt på samme måte i 1979 og 1985. 1990-undersøkelsen er imidlertid avvikende fordi den baserer seg på utsendte spørreskjemaer (postenquete), og svarkategorien "både og" er dermed oppgitt (se vedlegget).

Hvis vi først ser på utviklingen fra de to første undersøkelsene, finner vi i 1992 en noe mindre positiv holdning til påstanden om at de aller fleste som arbeider i offentlige kontorer forsøker å gjøre en god jobb. Mens 79 prosent sa seg enig i den i 1979 og 78 prosent i 1985, har dette gått ned til 66 prosent i 1992. Endringen har skjedd ved at andelen "helt enig" har gått ned mens andelen som svarer "både og", "nokså uenig" og "helt uenig" har økt tilsvarende.

Undersøkelsen fra 1990 viser at andelen som svarer "både og" øker kraftig når dette svaralternativet presenteres åpent. I Faye (1987) er undersøkelsen fra 1985 sammenholdt med en samtidig undersøkelse hvor svarkategorien også ble presentert åpent. Denne sammenstillingen tyder på at 1990-undersøkelsen også er mer negativ enn 1985-undersøkelsen. Usikkerheten om 90-undersøkelsen gjør det likevel vanskelig å slutte hvorvidt dagens situasjon gir en mer positiv vurdering av påstanden eller ikke. Det eneste vi kan si klart er

at både i 1990 og 1992 er vurderingen av påstanden noe mer negativ enn i 1985 og 1979.

Når det gjelder vurderingen av påstanden i ulike undergrupper, er det først og fremst grunn til å fremheve likhetene. I alle undergrupper er det mellom 55 og 77 prosent som sier seg enig i påstanden, og i de fleste grupper ligger tallet mellom 60 og 70 prosent. Blant de som sier seg uenig i påstanden, finner vi en overrepresentasjon av eldre og personer med lav utdanning. Motsatt er det blant offentlige ansatte og personer med den høyeste utdanningen et større flertall som sier seg enig i påstanden, henholdsvis 76 og 77 prosent.

Tabell 7 "Det sløses med penger og arbeidskraft i det offentlige." Prosent

	Helt enig	Nokså enig	Både og	Nokså uenig	Helt uenig	Vet ikke	Sum	N
1979	46	26	8	7	4	9	100	1044
1985	31	31	13	10	4	11	100	1152
(1990)	(62)	(20)	(14)	(3)	(1)	(2)	102	1493
1992	39	30	13	7	6	5	100	1007

Dette spørsmålet er også stilt på samme måte i 1979 og 1985. 1990-undersøkelsen er igjen avvikende fordi svarkategorien "både og" må betraktes som oppgitt.

I undersøkelsen fra 1979 sa 72 prosent enig i utsagnet, mens andelen sank til 62 prosent i 1985. I vår undersøkelse er det steget igjen til 69 prosent. Hvis vi ser nærmere på tallene fra 1990, går det frem at i motsetning til forrige spørsmål har gruppen "både og" ikke vokst. I stedet sa 82 prosent seg enig i utsagnet i 1990.

Selv om det i utgangspunktet er problematisk å sammenligne spørsmål med ulike svarkategorier, mener vi å kunne si at betydelig flere var enige i påstanden i 1990 enn i både 1985 og 1992. Dette styrkes også av at så mange sier seg "helt enig" i påstanden i 1990. Det kan dermed virke som om opinionens enighet i at det sløses i offentlig sektor har avtatt siden 1990, da den var på sitt høyeste.

Hvis vi ser på undergrupper i 1992-undersøkelsen, er det igjen grunn til å legge vekt på likhetene. I de fleste undergruppene er det mellom 65 og 75 prosent som sier seg enig i utsagnet. Blant de med høyest utdanning, blant

ansatte i offentlig sektor og blant sosialistiske velgere er det noe færre som sier seg enig, men også i disse gruppene utgjør de enige rundt 60 prosent.

Tabell 8 "Offentlige funksjonærer er som regel mer hjelpsomme enn private funksjonærer." Prosent

	Helt enig	Nokså enig	Både og	Nokså uenig	Helt uenig	Vet ikke	Sum	N
(1988)	(7)	(11)	(-)	(29)	(38)	(15)	100	991
1992	2	8	24	21	34	11	100	1007

Fordelingen i tabell 8 viser at 10 prosent sier seg enig i påstanden om at offentlige funksjonærer er mer hjelpsomme en private, mens 45 prosent sier seg uenig. Spørsmålet er stilt i 1988 i en form hvor "både og"-kategorien ikke ble brukt, og en ny prosentuering av våre resultater hvor man utelater denne kategorien viser at de avviker lite fra 1988-tallene.

Det er ingen undergrupper med mer enn 14 prosent enige, i stedet viser fordelingene stor likhet. Når det gjelder de som er uenige i påstanden, er det derimot en tendens til at noen grupper har betydelig mindre andeler enn i befolkningen som helhet. Dette gjelder særlig de med lav utdanning, eldre og personer med lavere inntekt. For disse gruppene er det i stedet en tendens til større andeler som ikke oppgir noen klar holdning. Blant de med konservativ politisk sympati og blant ansatte i privat sektor er det større tilbøyelighet enn ellers til å være uenig i påstanden, henholdsvis 71 og 67 prosent i disse gruppene svarer at de er "nokså uenig" eller "helt uenig".

I Stat og Styring nr. 1, 1991, gjengis en undersøkelse av folks vurdering av den standard og service det offentlige yter på forskjellige områder. Undersøkelsen viser stor spredning, hvor televerket kommer best ut, mens barnehager og eldreomsorg kommer dårligst ut blant de seks områdene det er spurt om. I den forbindelse presenteres også en tolkning av resultatene som har relevans for oss:

"Når det gjelder omsorgen for både barn og gamle, er det imidlertid sannsynlig at folks vurdering ikke bare omfatter standarden og servicen som faktisk finnes i de gjeldende institusjoner, men kanskje like meget gjelder manglende plasser og tilbud. Med andre ord kan det godt tenkes at mange av de spurte i og for seg er godt fornøyd med den standard og service som eksisterer, men likevel gir dårlig karakter - for eksempel på grunn av dårlige avlastningstilbud og manglende hjemmehjelp i eldreomsorgen eller lange ventelister på barnehageplass."

Vi har i denne anledningen spurt direkte om folks vurdering av sammenhengen mellom misnøye med tilbudene og manglende utbygde tilbud.

Tabell 9 "Misnøye med tjenestetilbudet i offentlig sektor grunner i mange tilfeller ikke i dårlig service og effektivitet, men i at tilbudet er for dårlig utbygd." Prosent

	Helt enig	Nokså enig	Både og	Nokså uenig	Helt uenig	Vet ikke	Sum	N
1992	22	30	17	9	11	12	101	1007

Fordelingen viser at 52 prosent er enige i påstanden om at dårlig service i mange tilfeller skyldes for dårlig utbygde tilbud, mens 20 prosent svarer at de er uenige. Spørsmålet er ikke stilt i noen tidligere undersøkelse.

Hvis vi ser på undergrupper, er det en tendens til små forskjeller. De fleste gruppene har mellom 50 og 60 prosent som er enige, og det er bare politisk sympati som ser ut til å gjøre større utslag. Her er 61 prosent av sosialistiske velgere enige i påstanden mens 45 prosent av de konservative velgerne er enige.

Når det gjelder de fire spørsmålene om offentlig sektors oppgaveløsning og tjenestekvalitet sett under ett, er det problematisk å slutte om utviklingen over tid. Selv om resultatene av det andre spørsmålet viser en mer positiv vurdering av offentlig sektor enn for få år siden, er resultatene for både det første og det tredje spørsmålet mer problematisk å tolke. I forhold til 1985 viser både det første og det andre spørsmålet at holdningene til offentlig sektor nå er noe mindre positive.

Utviklingen siden 1985 trenger ikke nødvendigvis skyldes at det faktisk har skjedd endringer i måten offentlig sektor fungerer på. En kan også tenke seg at de politiske kampanjene rettet mot offentlig sektor, og da særlig Arbeiderpartiets "Den nye staten" og Høyres "En moderne stat", har legitimert en holdning om at en noe uklart definert offentlig sektor trenger betydelig effektivisering. Hvis det er hold i en slik tankegang, er det også grunn til å anta at misnøyen med offentlig sektor nådde en topp rundt 1990. Men selv om holdningene dermed burde være mer positive til sektoren nå, er vårt datamateriale ikke tilstrekkelig for å underbygge en slik konklusjon.

Når det gjelder variasjon i undergrupper, er det et fellestrekk ved alle de fire spørsmålene at forskjellene er små. Det er en viss tendens til at eldre, personer

med lav utdanning og ikke yrkesaktive i større grad enn andre ikke oppgir noe klart svar, mens sektortilhørighet og politisk sympati ser ut til å være av de viktigste bakgrunnsfaktorene for å forklare enighet og uenighet med påstandene.

3 Skattetretthet

I vår undersøkelse er det tatt inn to typer spørsmål for å måle folks holdninger til skattenivået, og skatt som finansiering av offentlig virksomhet. Først kommer et generelt spørsmål om skattetrykk, mens vi senere spør om villigheten til å betale mer i skatt hvis en vet at det kommer konkrete områder til gode.

Tabell 10 "Det offentlige burde begrense sin virksomhet slik at skattetrykket ble lavere." Prosent

	Helt enig	Nokså enig	Både og	Nokså uenig	Helt uenig	Vet ikke	Sum	N
1979	45	21	7	11	9	7	100	1044
1985	24	25	10	18	12	11	100	1151
1992	28	20	10	14	16	13	101	1007

Spørsmålet er stilt på samme måte i 1979 og 1985. Andelen enig var høyest i 1979, noe som kan ha sammenheng med den såkalte "høyrebølgen" i norsk politikk og opinion. Andelen synker så til 1985, og 1992-tallene viser ingen vesentlig endring i forhold til dette. Det er derfor ingen grunn til å tro at "skattetretthet" målt på denne måten har økt, snarere viser tallene stabilitet fra 1985 til i dag ved at ca. 50 prosent sier seg enig i utsagnet og ca. 30 prosent uenig.

Hvis vi ser på undergrupper, viser både økende utdanning og økende inntekt en stigende tendens til å si seg uenig i påstanden. I tillegg gir politisk sympati utslag på den måten at sosialistiske velgere oftere er uenige i påstanden mens konservative oftere er enige i påstanden.

Det kan hevdes at noe av motstanden mot vekst i offentlig sektor skyldes at man opererer med en diffus forståelse av hvor veksten bør, eller ikke bør komme. Slik sett kan skattespørsmål relatert til konkrete områder være bedre egnet til å fange opp finansieringsvilligheten.

Vi har tatt med spørsmål om fire konkrete områder for offentlig virksomhet, og tabell 11 viser en vesentlig spredning for områdene. Mens tre av fire vil betale mer skatt hvis de visste at det kom eldreomsorg eller helsevesen til gode, synker oppslutningen når det gjelder politi og rettsvesen og særlig når det gjelder samferdsel. Det er også interessant å merke at svært få svarer vet ikke på spørsmålene.

Tabell 11 "Vi skal nevne fire områder av offentlig sektor, og spør for hver av dem om du er villig til å betale mer skatt enn i dag hvis du visste at det kom konkrete områder til gode." Prosent

	Ja	Nei	Vet ikke	Sum	N
Eldreomsorg	76	20	4	100	1007
Helsevesen	74	21	5	100	1007
Politi og rettsvesen	51	40	9	100	1007
Samferdsel, som veinett og kollektivtransport	31	61	9	101	1007

Den forholdsvis lavere oppslutningen om skattefinansiering av vekst innen samferdsel, sammenfaller med de funn som er beskrevet i Bogen & Langeland (1989:76-7) ut fra en noe annen spørsmålsstilling. Forskjellene trenger imidlertid ikke bare være et uttrykk for prioritering. Den kan også ha sammenheng med at området oppfattes som mindre konkret enn de andre, eller at vekst kan finansieres gjennom brukerbetaling. Det er videre grunn til å tro at oppslutningen ville blitt annerledes hvis de to eksemplene veinett og kollektivtransport hadde vært tatt opp i separate spørsmål.

Igjen er det lite variasjon mellom ulike befolkningsgrupper. På spørsmålet om eldreomsorg er det ingen vesentlige forskjeller, andelen som svarer ja på spørsmålet ligger mellom 70 og 81 prosent i alle grupper. Villigheten til å betale mer skatt hvis en visste at det kom helsevesenet til gode, er noe mer utbredt blant yngre personer enn ellers. Andelen som svarer nei er noe større enn ellers blant personer med høy husstandsinntekt, høy utdanning og politisk konservativ sympati. Forskjellene er imidlertid gjennomgående små.

Når det gjelder politi og rettsvesen, kan det ses en tendens til at eldre, ikke yrkesaktive og personer med lav inntekt sjeldnere enn andre svarer nei på spørsmålet, men tendensen er svak. På spørsmålet om samferdsel, er forskjellene i undergrupper for små til å kommenteres.

Hvis vi ser de fire spørsmålene i sammenheng med holdningsspørsmålet om reduksjon av offentlig virksomhet for å senke skattetrykket, finner vi at stillingstagen til den generelle påstanden har liten innvirkning på hvordan en vurderer de konkrete områdene. Materialet viser faktisk at andelen som mener at det offentlige bør begrense sin virksomhet, er noe større blant de som er villige til å betale mer skatt på tre eller alle fire av områdene, enn blant de som er villige til å betale mer skatt på kun to eller færre av områdene. Hvis vi skiller

mellom dem som ikke er villige til å betale mer skatt på noe område, dem som er villige til å betale mer skatt på ett og to områder, og dem som er villige til å betale mer skatt på tre eller fire områder, kan funnene fremstilles som følger:

Tabell 12 Vurdering av utsagn om skattebegrensning etter antall konkrete områder en er villig til å støtte ved å betale mer skatt

	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	Sum	N
Ingen områder	46	8	29	17	133	100
1-2 områder	42	12	35	11	372	100
3-4 områder	52	9	26	13	502	100

Selv om forskjellene er små, går de i motsatt retning av det en kunne forvente. Vi skal nevne to mulige forklaringer på dette. For det første er det en tendens til at bakgrunnsfaktorer som utdanning og til en viss grad inntekt slår forskjellig ut på henholdsvis den generelle påstanden og de konkrete områdene. Mens forholdsvis flere blant de med høy utdanning og inntekt enn ellers er uenige i påstanden om å begrense offentlig sektors virksomhet slik at skattetrykket blir lavere, er det forholdsvis færre blant disse enn ellers som svarer ja på å betale mer skatt når dette kommer et konkret område til gode.

En noe annen vri på denne forklaringen er at de to spørsmålene er av forskjellig type. Holdningsspørsmålet er et opinionsspørsmål hvor den offentlige og politiske debatten i større grad styrer meningsdannelsen, mens områdespørsmålene mer relaterer seg til ens egen sosiale situasjon. I en tid hvor offentlig sektor har vært debattert i generelle vendinger, kan en derfor tenke seg at noen lag av befolkningen er lettere påvirkbare enn andre (jfr. Bogen & Langeland 1989:40-1). Slik sett kan en også tenke seg at debatten om offentlig sektors fremtid vil få en annen karakter hvis man beveger seg vekk fra generelle og diffuse utsagn og påstander, og over på trekk ved offentlig sektor som hver enkelt i større grad kan identifisere seg med.

4 Penger eller tjenester

Det argumenteres ofte for at mange av de oppgaver som er tillagt offentlig sektor, uten større problemer kunne vært privatisert. I denne sammenhengen har det også vært fremholdt at en større markedsstyring gir den enkelte mer frihet og ansvar i valget av tjenester. Uttrykk som "kontantstøtte" og "verdiku-ponger" er blant annet brukt om det tilskuddet det offentlige kunne yte til den enkelte, forutsatt at den offentlige finansieringen av tjenesten ble bygget tilsvarende ned.

Debatten om det offentlige som yter av tilskudd eller tjenester, kan anvendes på mange av offentlig sektors oppgaver. Vi har spurt om folks holdninger til eldre-omsorg.

Tabell 13 "Det foregår i dag en diskusjon om man fortsatt skal bygge ut offentlige tjenester eller om man skal yte økonomisk tilskudd til personer og familier slik at folk kan velge å betale for tjenester selv. Når det gjelder eldreomsorg, hvilket av de følgende alternativene vil du anse som best?" Prosent

---

En fortsatt utbygging av offentlige eldretjenester	68
En økning i offentlige pensjoner, på bekostning av utbyggingen av eldretjenester	20
Vet ikke/ingen mening	11
<hr/>	
Sum	99
N	1007

Et betydelig flertall vil heller ha en utbygging av offentlige eldretjenester enn en økning i pensjonene. Oppslutningen varierer lite mellom undergrupper, det er først og fremst en tendens til at eldre og personer med lav utdanning og inntekt ikke oppgir noen klar holdning til spørsmålet. Samtidig er det også en noe større andel i disse gruppene enn ellers som ønsker økonomisk tilskudd. Forskjellene er imidlertid små.

I forhold til spørsmålene ovenfor om skatt, ser vi igjen at politisk sympati gjør lite utslag. Det er grunn til å anta at dette har sammenheng med måten vi har spurt på. Hadde vi stilt et generelt spørsmål om tilskudd versus tjenester, ville vi nok funnet igjen de politiske skillelinjer som også preger debatten. I FAFO-rapporten "Privatisering eller fornyelse?" (Bogen & Langeland 1989) vises det også at folks syn på i hvilken grad offentlige tjenester egner seg for privatisering, varierer betydelig med tjenestens art. Hvis vi for eksempel hadde spurt om

holdninger til barnepass, er det grunn til å tro at vi også ville funnet en noe større oppslutning om alternative utbyggingsformer. Slik sett kan en også argumentere for at en debatt om hvordan fremtidige tjenestebehov skal dekkes, bør ta utgangspunkt i de konkrete behovene og ikke i generelle politiske holdninger.

5 Effektivitetskrav og konsekvenser

I debatten om offentlig sektors fremtid, blir det ofte hevdet at krav om mer effektivisering tar for lite hensyn til prinsipper om likebehandling av befolkningen. I vår surveyundersøkelse tok vi med tre spørsmål om dette, hvorav to bygger på spørsmål stilt i en tidligere undersøkelse.

Tabell 14 "Hensynet til effektivitet i den offentlige sektor må bety mer enn hensynet til lik behandling." Prosent

	Helt enig	Nokså enig	Både og	Nokså uenig	Helt uenig	Vet ikke	Sum	N
(1990)	(5)	(19)	(-)	(53)	(15)	(8)	100	1473
1992	13	16	8	16	38	9	100	1007

Fordelingen viser at et flertall på 54 prosent av befolkningen er uenige i påstanden om at effektivitet skal bety mer enn hensynet til lik behandling, mens ca. 30 prosent er enige. I forhold til mange av de spørsmålene vi har drøftet ovenfor, gir dette spørsmålet større forskjell mellom undergrupper. Andelen som sier seg enig i påstanden er størst blant menn, i privat sektor, blant de med høyeste inntekt og blant de med konservativ politisk sympati. Andelen som svarer "vet ikke" er noe større blant eldre og personer med lav utdanning og inntekt enn ellers, mens andelen som er uenig i påstanden er høyest blant offentlige ansatte.

Spørsmålet er stilt i 1990 i en form hvor "både og"-kategorien ikke ble brukt, og en ny prosentuering av våre resultater hvor man utelater denne kategorien viser at de avviker lite fra 1990-tallene. Det er en tendens til at andelen som setter effektivitet fremfor likebehandling er noe større i vår undersøkelse, men forskjellen lar seg ikke tallfeste. Fordelingen i tabellen kan også tyde på at det har funnet sted en polarisering, slik at forholdsvis flere enn før sier seg helt enig eller helt uenig. Det er imidlertid vanskelig å peke på konkrete hendelser som kan settes i forbindelse med en slik polarisering.

Tabell 15 "Folk bør ha krav på en viss standard av offentlig service i nærheten av sitt bosted, selv om dette går ut over effektiviteten i offentlig sektor." Prosent

	Helt enig	Nokså enig	Både og	Nokså uenig	Helt uenig	Vet ikke	Sum	N
1992	39	28	11	9	6	7	100	1007

En noe annen måte å måle hvordan folk avveier mellom effektivitet og likhet, er å spørre om det finnes en nedre terskel for hva folk skal ha krav på av offentlige tjenester i sitt nærmiljø. Tabellen viser at to tredeler av opinionen sier seg enig i påstanden, mens 15 prosent er uenige.

Ser vi på undergrupper, er det mindre variasjon enn på forrige spørsmål. Politisk sympati gir utslag ved at det blant konservative er færre enn ellers som sier seg enig i påstanden, men i motsetning til tidligere tendenser er det de med politisk sentrumsympati som har størst andel enige. Dette peker i retning av at påstanden også fanger opp en distriktspolitisk dimensjon i opinionen. Forsøk med variabler for region og urbanisering gir ikke tilsvarende sterke utslag.

Tabell 16 "Det bør legges mindre vekt på at folk har rett til frie offentlige tjenester og mer vekt på at de som bruker tjenestene betaler selv." Prosent

	Helt enig	Nokså enig	Både og	Nokså uenig	Helt uenig	Vet ikke	Sum	N
(1990)	(6)	(23)	(-)	(43)	(18)	(10)	(100)	1473
1992	16	20	15	14	27	8	100	1007

Mens de to tidligere spørsmålene under dette punktet dreier seg om konsekvenser av effektivisering i offentlig sektor, tar dette spørsmålet mer opp tema knyttet til brukerbetaling. Spørsmålene er likevel relatert på den måten at de knytter endringer til likhets- og tilgjengelighetsprinsipper.

Vi ser av tabellen at 36 prosent sier seg enig i påstanden om mer brukerbetaling, mens 41 prosent er uenige i den. Analyse av undergrupper viser at politisk sympati er viktig for å forklare forskjeller, 54 prosent av de med politisk konservativ sympati sier seg enig i påstanden mens de med andre politiske sympatier alle har andeler enige som er under gjennomsnittet. Det er også høy oppslutning om påstanden blant de som har høyest husstandsinntekt, mens

det blant eldre, personer med lav utdanning og lav inntekt er større andeler enn ellers som svarer "vet ikke".

Spørsmålet er stilt i 1990 i en form hvor "både og"-kategorien ikke ble brukt, og en ny prosentuering av våre resultater hvor man utelater denne kategorien kan tyde på at påstanden får noe mer positiv vurdering i dag enn for to år siden. Forskjellen lar seg ikke tallfeste, men kan ha sammenheng med at brukerbetaling etter hvert er blitt noe mindre kontroversielt i den partipolitiske debatten.

Hvis vi ser de tre spørsmålene under ett, tyder de på at det finnes en ikke ubetydelig motstand mot effektivisering på bekostning av likhetshensyn. Vi har imidlertid ikke nok data til å fastslå om det har skjedd endringer over tid.

Denne motstanden trenger ikke være uforenlig med en oppfatning av at offentlig sektor faktisk er ineffektiv. I stedet kan resultatene tolkes som at opprettholdelse av likebehandling har en viss pris, og at det er denne prisen som en må ta stilling til i en vurdering av offentlig sektor. En undersøkelse gjengitt i Stat & Styring nr. 3, 1992, underbygger en slik tolkning. Her ble følgende spørsmål stilt:

"Arbeidsplasser i og effektivisering av store offentlige virksomheter, som televerket, Postverket, NSB og Forsvaret har vært mye diskutert i det siste. Hva synes du i løpet av de nærmeste 2-3 årene er viktigst, at disse virksomhetene drives mer rasjonelt og med lavere kostnader for brukerne og staten, eller at man opprettholder arbeidsplassene av hensyn til den vanskelige situasjonen på arbeidsmarkedet?"

Nå kan spørsmålet kritiseres for både å være for langt og dermed komplisert, og for å sette to alternativer opp mot hverandre som ikke trenger å være gjensidig utelukkende. Likevel er det interessant at 63 prosent mente opprettholdelse av arbeidsplassene var viktigst. 25 prosent mente rasjonalisering var viktigst mens 12 prosent ikke hadde noen mening om spørsmålet. Men som for våre spørsmål, varierer også svarene på dette spørsmålet betydelig etter blant annet politisk sympati.

6 Stillingstrygghet

Arbeidsledigheten i Norge har variert mye på 80-tallet. Fra en ledighet på rundt 2 prosent (uten tiltak) på begynnelsen av 80-tallet, steg den til over 3 prosent i 1983 og 1984 for så å falle igjen til under 2 prosent i 1986 og 1987. Siden har den steget jevnt, og ligger i dag på over 5 prosent.

Det hevdes ofte at ansatte i offentlig sektor er bedre skjermet mot ledighet enn ansatte i privat sektor. Senest i et oppslag i NHO-avisen Apropos 16/10-1992 beskrives ansettelsestryggheten i offentlig sektor som et skattefritt frynsegode, "sikkerheten mot å miste jobben er nesten absolutt" heter det. Slike påstander underbygges imidlertid sjelden.

Med bakgrunn i et spørsmål stilt i Statistisk Sentralbyrås levikårsstudier fra 1983 og 1987, har vi mulighet til å analysere stillingstryggheten både over tid og mellom ulike grupper. Følgende spørsmål ble stilt i disse undersøkelsene, og er senere fulgt opp i en undersøkelse FAFO gjennomførte i 1990 og i vår undersøkelse:

"Mener du at du står i fare for å kunne miste din nåværende jobb på grunn av nedleggelse, innskrenkning eller andre årsaker i løpet av de nærmeste årene?"

To forbehold må imidlertid tas med ved tolkning av materialet. For det første spør vi om den subjektive oppfatningen av faren for å miste nåværende jobb. Hvorvidt denne frykten er reell, kan vi ikke kontrollere. Det er imidlertid vanskelig å tenke seg at noen grupper skulle være mer villedet enn andre, særlig hvis tallene viser en klar tendens over tid. For det andre kan muligheten for å skaffe seg nytt arbeid også variere i befolkningen, slik at tallene kun fungerer som et indirekte uttrykk for ledighetsfrykten i befolkningen.

Hvis vi først holder oss til de generelle resultatene, er det grunn til å anta at frykten for å miste sitt nåværende arbeid vil variere med det generelle ledighetsnivået. Levikårsundersøkelsen 1983 ble gjennomført på et tidsrom hvor ledigheten var på 3 prosent. I 1987 lå ledigheten på 2 prosent, i 1990 på 4,5 prosent og høsten 1992 på mellom 5 og 6 prosent. Der er dermed grunn til å anta at frykten for å miste sitt nåværende arbeid synker fra 1983 til 1987, for så å stige igjen.

Tabell 17 "Mener du at du står i fare for å kunne miste din nåværende jobb på grunn av nedleggelse, innskrenkning eller andre årsaker i løpet av de nærmeste årene?" Kun ansatte (arbeidere og funksjonærer). Prosent

	Ja, på grunn av nedleggelser	Ja, på grunn av andre årsaker	Nei	Sum	N
1983	11	5	83	99	2567
1987	6	4	90	100	2708
1990	17	5	78	100	627
1992	24	5	70	99	577

Frykten for å miste sitt nåværende arbeid svinger entydig i takt med ledighetsnivået, og med en arbeidsledighet i dag på mellom 5 og 6 prosent oppgir 29 prosent en slik frykt. (I prosentueringen av de to siste undersøkelsene er kategorien "vet ikke" tatt ut fra prosentbasisen for å få sammenlignbare tall. I tabellvedlegget er tallene fra 1992 gjengitt med kategorien.)

Splitter vi utvalgene på privat og offentlig sektor, finner vi at frykten innen hver sektor også svinger.

Tabell 18 Frykten for å miste nåværende jobb, fordelt på offentlig og privat sektor. Prosent

	Alle	Offentlig sektor	Privat sektor
1983	17	16	19
1987	10	8	12
1990	21	20	25
1992	29	24	36

Selv om frykten for å miste sitt nåværende arbeid i alle undersøkelsene er høyest blant ansatte i privat sektor, gir tallene en klar indikasjon på at stillingstryggheten i offentlig sektor langt på vei er en myte. En slik utbredt stillingstrygghet er i alle fall i liten grad å spore blant de ansatte i offentlig sektor.

Ser vi på andre undergrupper, er det ikke uventet at frykten synker med stigende alder, utdanning og inntekt. Hvis vi hadde splittet opp materialet ytterligere, ville vi også sett at det for eksempel innen offentlig sektor er

variasjon etter slike faktorer. Generelle utsagn om stillingstrygghet dekker derfor over betydelig variasjon også innen den enkelte sektor.

7 Holdninger til privat og offentlig sektor

Selv om offentlig sektor lenge har vært et viktig debatttema, har også privat sektor fått betydelig kritikk særlig de siste årene. Mange vil si at industri og næringsliv har gjennomgått en tillitskrise, som har toppet seg det siste året. Vi har forsøkt å fange opp dette gjennom to spørsmål.

Tabell 19 "I de siste årene har store deler av det private næringsliv opplevd kriser og vanskeligheter. Samtidig har mediene rettet søkelyset på lederlønninger og "fallskjermer". Har disse forholdene endret ditt syn på det private næringsliv, og i så fall hvilken retning?" Prosent

---

Ja, mer negativ	63
Ja, mer positiv	2
Nei, uendret	29
Vet ikke	6

Sum	100
N	1007

Spørsmålet er ikke formelt balansert, men viser uansett et betydelig utslag i retning av en mer negativ holdning til privat sektor. Ser vi på bakgrunnsvariabler, er det særlig eldre, personer med lav utdanning og ansatte i offentlig sektor som er overrepresentert blant de mer negative. Politisk sympati gir også utslag, med konservative som gruppen med minst endring og sosialistiske og sentrumsvelgere som mest negative.

En kan tenke seg at en holdningsendring i forhold til privat sektor også vil gi utslag på holdningene til offentlig sektor. Samtidig har også offentlig sektor vært kritisert for høye lederlønninger, "fallskjermer" o.l. Vi har derfor stilt det samme spørsmålet om offentlig sektor.

Tabell 20 "Har utviklingen endret synet ditt på offentlig sektor, og i så fall hvilken retning?" Prosent

---

Ja, mer negativ	27
Ja, mer positiv	8
Nei, uendret	56
Vet ikke	9

Sum	100
N	1007

Selv om situasjonen er betydelig mer stabil for offentlig sektor, tyder tallene på at en del av kritikken mot privat sektor har smittet over. Det er i tillegg svært få som uttrykker en mer positiv holdning til sektoren.

Ser vi på undergrupper, er igjen misnøyen størst blant eldre og de med lav utdanning og inntekt. Bakgrunnsvariabler som sektor og politisk sympati gir derimot mindre utslag.

Hvis vi ser de to spørsmålene i sammenheng, kan vi også få et bilde av i hvilken sektors favør opinionen har beveget seg.

Tabell 21 Holdning til privat og offentlig sektor prosentuert ut fra den totale befolkningen. Basis=897

	Mer positiv til offentlig sektor	Ingen endring	Mer negativ til offentlig sektor
Mer positiv til privat sektor	0	1	1
Ingen endring	1	25	6
Mer negativ til privat sektor	7	36	23

Hvis vi ser bort fra de som ikke oppgir noe klart svar på ett eller begge spørsmålene, kan vi dele befolkningen inn i ni grupper etter samlet holdningsendring. Vi ser at praktisk talt ingen har fått en mer positiv holdning til privat sektor kombinert med ingen endring eller negativ holdning til offentlig sektor. Det er også svært få som oppgir en mer negativ holdning til offentlig sektor kombinert med ingen endring i forhold til privat sektor.

De som behandler sektorene likt, utgjør større grupper. 25 prosent av de som har svart, oppgir at de ikke har endret syn på noen av sektorene, mens 23 prosent har fått et mer negativt syn på begge sektorene. Denne siste gruppen er overraskende stor, og kan indikere en voksende misnøye uavhengig av sektor. Data over tid vil være nødvendig hvis en skal se nærmere på dette fenomenet.

36 prosent oppgir en mer negativ holdning til privat sektor kombinert med ingen endring for offentlig sektor, mens kun 7 prosent oppgir en mer positiv holdning til offentlig sektor kombinert med en mer negativ holdning til privat sektor.

Sammenstillingen kan sies å vise at en mer negativ holdning til én sektor ikke går sammen med en mer positiv holdning til den andre sektoren. I stedet utgjøres det store flertallet på 84 prosent av de som har svart, av følgende grupper: de som ikke har endret syn på noen sektor (25 prosent), de som har fått en mer negativ holdning til begge sektorer (23 prosent) og de som har fått en mer negativ holdning til privat sektor, men ingen endring i synet på offentlig sektor (36 prosent).

Som siste spørsmål er det tatt med holdninger til en påstand om det offentliges innblanding i det private næringsliv.

Tabell 22 "Det offentlige burde la være å blande seg inn i problemene i privat sektor, slik at industri og næringsliv selv tvinges til å vise omstillingsevne." Prosent

	Helt enig	Nokså enig	Både og	Nokså uenig	Helt uenig	Vet ikke	Sum	N
1992	29	23	15	13	11	9	100	1007

Halvparten av opinionen sier seg enig i påstanden, mens en av fire sier seg uenig. Ser vi på undergrupper, er det lite variasjon. Det kan ses noe variasjon etter sektor og politisk sympati, men den er ikke stor.

Påstanden kan sies å fange opp både en kritikk av at offentlig sektor "hjelper" for mye og en kritikk av at innblanding er "utidig". Slik sett treffer ikke påstanden noen klar politisk dimensjon i debatten, men bør snarere tolkes som at opinionen ikke stiller seg likegyldig til de kapitalinnsprøytninger og andre redningsaksjoner vi har sett i det siste.

8 Sammenfatning

De undersøkelsene som er diskutert i dette notatet spenner over flere områder, samtidig som resultatene for de enkelte områdene ikke alltid gir noe entydig bilde av situasjonen. Vi skal likevel forsøke å gi en punktvis fremstilling av de viktigste resultatene.

- Forutsatt at rentenivået og prisstigningen holdes lavt de kommende år, støtter opinionen moderate lønnsoppgjør for å skape flere arbeidsplasser. Den lille motstanden som er å spore, skyldes i liten grad den enkeltes økonomiske situasjon. I spørsmålet om offentlig sektor bør brukes for å skaffe flere arbeidsplasser på kort sikt, er opinionen mer delt.
- Det er vanskelig å slå fast om opinionen har endret holdning til offentlig sektors tjenestekvalitet og oppgaveløsning over tid, selv om noen funn tyder på en noe mer positiv innstilling siden 1990, da situasjonen var mest negativ. Fremdeles er det likevel en ikke ubetydelig skepsis til offentlig sektors tjenestekvalitet. Samtidig er det en klar støtte for tanken om at misnøye med tjenestetilbud i mange tilfeller ikke skyldes selve kvaliteten på tilbudet, men heller bunner i dårlig utbygde tilbud.
- Skattetrethet ser ikke ut til å være mer utbredt enn før, og det er dokumentert betydelig villighet til å betale mer skatt forutsatt at det kommer konkrete områder til gode. Funnene viser også at holdninger til offentlig sektor og skattespørsmål er avhengig av om en diskuterer konkrete tema eller generelle påstander.
- I spørsmålet om penger eller tjenester slutter et klart flertall opp om fortsatt offentlig utbygging av eldretjenester fremfor økning i pensjonsutbetalingene. Samtidig er det grunn til å anta at oppslutningen vil variere etter hvilke konkrete område en diskuterer, jfr. spørsmålene om skattetrethet.
- Effektivisering av offentlig sektor møter stor motstand når opinionen veier det mot likhetsprinsipper. Datamaterialet er imidlertid for svakt til å si noe om utviklingen over tid.
- Ansattes oppfatning av sin egen jobbsikkerhet varierer ikke så mye mellom offentlig og privat sektor som det ofte hevdes. Både over tid og i dagens situasjon må en kunne si at offentlige ansattes frykt for å miste sin nåværende jobb undergraver myten om ansettelsestrygghet som et skattefritt frynsegode.

-Den siste tidens kriser og avsløringer i næringslivet rammer tilliten til privat sektor mer enn tilliten til det offentlige. Samtidig kan det ikke dokumenteres noen automatikk i at når én sektor vurderes mer negativt, kommer den andre sektoren mer positivt ut.

Tabellvedlegg

Vedlegg til tabell 1: *Forutsatt at rentenivået og prisstigningen holdes lavt de kommende år, mener du det er riktig av partene i arbeidslivet å inngå moderate lønnsoppgjør for å skape flere arbeidsplasser i Norge?"* Prosent

	Ja	Nei	Vet ikke	Sum	N
Alle	85	7	8	100	1007
Kjønn:					
Mann	87	9	4	100	465
Kvinne	84	5	11	100	542
Alder:					
Under 30 år	85	3	12	100	205
30-44 år	85	9	5	99	372
45-59 år	88	8	4	100	216
60 år og eldre	82	5	13	100	214
Utdanning ut over grunnskolen:					
Ingen	76	5	19	100	168
1-3 år	85	7	8	100	341
4-6 år	91	5	4	100	294
Flere enn 6 år	86	10	4	100	204
Yrkesaktivitet:					
Yrkesaktiv	89	7	4	100	695
Ikke yrkesaktiv	78	6	16	100	312
Sektor:					
Offentlig	86	8	6	100	299
Privat	90	7	3	100	387
Husstandsinntekt:					
Under 150.000	75	8	18	101	212
151-250.000	88	6	6	100	259
251-350.000	87	7	6	100	207
351-450.000	90	9	1	100	162
Over 450.000	90	5	5	100	104
Politisk sympati:					
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	82	9	9	100	287
Sentrum (KrF+Sp)	89	5	6	100	161
Konservativ (H+FrP)	94	4	2	100	205
Vet ikke	82	7	11	100	354

Vedlegg til tabell 2: "Tillater din personlige økonomi at du avstår fra inntektsøkninger de kommende år, eller vil du få problemer med å klare dine økonomiske forpliktelser?" Prosent

	Ja	Nei	Vet ikke	Sum	N
Alle	69	23	9	101	1007
Kjønn:					
Mann	73	20	7	100	465
Kvinne	65	25	10	100	542
Alder:					
Under 30 år	62	25	13	100	205
30-44 år	76	20	4	100	372
45-59 år	73	19	7	99	216
60 år og eldre	59	28	14	101	214
Utdanning ut over grunnskolen:					
Ingen	48	34	18	100	168
1-3 år	71	23	6	100	341
4-6 år	70	20	10	100	294
Flere enn 6 år	81	17	2	100	204
Yrkesaktivitet:					
Yrkesaktiv	78	18	4	100	695
Ikke yrkesaktiv	49	32	19	100	312
Sektor:					
Offentlig	76	20	4	100	299
Privat	79	17	4	100	387
Husstandsinnkomst:					
Under 150.000	51	37	12	100	212
151-250.000	66	26	8	100	259
251-350.000	73	22	5	100	207
351-450.000	83	12	5	100	162
Over 450.000	89	6	6	101	104
Politisk sympati:					
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	67	25	8	100	287
Sentrum (KrF+Sp)	73	20	7	100	161
Konservativ (H+FrP)	78	19	4	101	205
Vet ikke	64	24	12	100	354

Vedlegg til tabell 4: *Hvilken av følgende påstander vil du si deg mest enig i: "Offentlig sektor er allerede for stor, og bør ikke brukes for å redusere arbeidsledigheten" og "I dagens situasjon er den raskeste og mest effektive måten å øke sysselsettingen på å skape flere arbeidsplasser i offentlig sektor."* Prosent

	Sektor for stor	Skape flere plasser	Vet ikke	Sum	N
Alle	43	43	15	101	1007
Kjønn:					
Mann	54	36	11	101	465
Kvinne	33	49	18	100	542
Alder:					
Under 30 år	42	48	10	100	205
30-44 år	49	41	11	101	372
45-59 år	40	43	18	101	216
60 år og eldre	36	41	23	100	214
Utdanning ut over grunnskolen:					
Ingen	27	41	32	100	168
1-3 år	44	45	11	100	341
4-6 år	49	39	12	100	294
Flere enn 6 år	45	45	11	101	204
Yrkesaktivitet:					
Yrkesaktiv	46	42	12	100	695
Ikke yrkesaktiv	36	44	20	100	312
Sektor:					
Offentlig	39	48	13	100	299
Privat	51	37	12	100	387
Husstandsinntekt:					
Under 150.000	31	42	27	100	212
151-250.000	41	46	13	100	259
251-350.000	44	44	12	100	207
351-450.000	50	41	9	100	162
Over 450.000	59	36	6	101	104
Politisk sympati:					
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	33	56	11	100	287
Sentrum (KrF+Sp)	43	38	19	100	161
Konservativ (H+FrP)	61	29	10	100	205
Vet ikke	40	42	18	100	354

Vedlegg til tabell 6: "De aller fleste som arbeider i offentlige kontorer forsøker å gjøre en god jobb". Prosent

	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	Sum	N
Alle	66	19	13	2	100	1007
Kjønn:						
Mann	69	16	13	2	100	465
Kvinne	64	22	13	2	101	542
Alder:						
Under 30 år	62	22	14	2	100	205
30-44 år	73	16	10	1	100	372
45-59 år	68	17	13	2	100	216
60 år og eldre	56	24	16	4	100	214
Utdanning ut over grunnskolen:						
Ingen	55	23	18	4	100	168
1-3 år	63	21	14	2	100	341
4-6 år	67	20	12	1	100	294
Flere enn 6 år	77	11	9	3	100	204
Yrkesaktivitet:						
Yrkesaktiv	69	18	12	1	100	695
Ikke yrkesaktiv	59	22	15	4	100	312
Sektor:						
Offentlig	76	16	7	1	100	299
Privat	64	19	15	2	100	387
Husstandsinntekt						
Under 150.000	59	22	15	3	99	212
151-250.000	64	21	14	2	101	259
251-350.000	67	19	13	1	100	207
351-450.000	74	17	7	1	99	162
Over 450.000	72	15	11	2	100	104
Politisk sympati:						
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	73	16	10	1	100	287
Sentrum (KrF+Sp)	67	18	14	2	101	161
Konservativ (H+FrP)	68	15	16	2	101	205
Vet ikke	59	25	13	3	100	354

Vedlegg til tabell 7: "Det sløses med penger og arbeidskraft i det offentlige." Prosent

	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	Sum	N
Alle	69	13	13	5	100	1007
Kjønn:						
Mann	70	13	14	4	101	465
Kvinne	69	14	11	6	100	542
Alder:						
Under 30 år	71	13	12	3	99	205
30-44 år	68	15	13	4	100	372
45-59 år	65	13	16	7	101	216
60 år og eldre	73	11	9	7	100	214
Utdanning ut over grunnskolen:						
Ingen	74	7	10	9	100	168
1-3 år	74	12	11	3	100	341
4-6 år	68	17	11	5	101	294
Flere enn 6 år	59	16	20	5	100	204
Yrkesaktivitet:						
Yrkesaktiv	69	14	14	4	101	695
Ikke yrkesaktiv	70	13	10	8	101	312
Sektor:						
Offentlig	63	15	17	4	99	299
Privat	73	12	11	3	99	387
Husstandsinntekt:						
Under 150.000	72	9	9	11	101	212
151-250.000	69	14	14	3	100	259
251-350.000	72	14	9	4	99	207
351-450.000	64	17	16	3	100	162
Over 450.000	68	12	17	3	101	104
Politisk sympati:						
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	63	16	17	4	100	287
Sentrum (KrF+Sp)	76	9	11	4	100	161
Konservativ (H+FrP)	73	10	14	3	100	205
Vet ikke	69	14	9	8	100	354

Vedlegg til tabell 8: "Offentlige funksjonærer er som regel mer hjelpsomme enn private funksjonærer". Prosent

	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	Sum	N
Alle	10	24	55	11	100	1007
Kjønn:						
Mann	10	25	58	7	100	465
Kvinne	10	24	52	14	100	542
Alder:						
Under 30 år	12	21	61	7	101	205
30-44 år	11	23	59	7	100	372
45-59 år	8	27	54	10	99	216
60 år og eldre	10	27	43	21	101	214
Utdanning ut over grunnskolen:						
Ingen	10	29	38	23	100	168
1-3 år	12	23	57	8	100	341
4-6 år	11	22	59	8	100	294
Flere enn 6 år	6	27	60	8	101	204
Yrkesaktivitet:						
Yrkesaktiv	10	24	60	7	101	695
Ikke yrkesaktiv	12	26	44	19	101	312
Sektor:						
Offentlig	12	29	49	9	99	299
Privat	8	20	67	5	100	387
Husstandsinntekt:						
Under 150.000	13	30	38	20	101	212
151-250.000	14	24	54	9	101	259
251-350.000	10	22	59	9	100	207
351-450.000	6	25	64	6	101	162
Over 450.000	6	18	71	5	100	104
Politisk sympati:						
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	12	24	55	9	100	287
Sentrum (KrF+Sp)	9	27	52	12	100	161
Konservativ (H+FrP)	9	15	71	5	100	205
Vet ikke	10	29	47	15	101	354

Vedlegg til tabell 9: "Misnøye med tjenestetilbudet i offentlig sektor grunner i mange tilfeller ikke i dårlig service og effektivitet, men i at tilbudet er for dårlig utbygd". Prosent

	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	Sum	N
Alle	52	17	19	12	100	1007
Kjønn:						
Mann	52	19	20	9	100	465
Kvinne	52	15	19	14	100	542
Alder:						
Under 30 år	59	12	20	9	100	205
30-44 år	54	17	21	9	101	372
45-59 år	48	19	23	11	101	216
60 år og eldre	48	19	13	21	101	214
Utdanning ut over grunnskolen:						
Ingen	55	16	9	21	101	168
1-3 år	53	16	22	10	101	341
4-6 år	49	20	22	10	101	294
Flere enn 6 år	54	15	21	10	100	204
Yrkesaktivitet:						
Yrkesaktiv	56	15	21	8	100	695
Ikke yrkesaktiv	44	20	16	20	100	312
Sektor:						
Offentlig	60	16	17	8	101	299
Privat	53	15	23	9	100	387
Husstandsinntekt						
Under 150.000	48	18	16	18	100	212
151-250.000	53	16	20	10	99	259
251-350.000	53	16	22	9	101	207
351-450.000	59	17	17	8	101	162
Over 450.000	52	15	25	8	100	104
Politisk sympati:						
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	61	15	15	9	100	287
Sentrum (KrF+Sp)	51	20	18	11	100	161
Konservativ (H+FrP)	45	14	30	11	100	205
Vet ikke	49	19	17	15	100	354

Vedlegg til tabell 10: "Det offentlige burde begrense sin virksomhet slik at skattetrykket ble lavere". Prosent

	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	Sum	N
Alle	47	10	30	13	100	1007
Kjønn:						
Mann	50	11	32	7	100	465
Kvinne	45	10	28	17	100	542
Alder:						
Under 30 år	46	10	30	14	100	205
30-44 år	44	10	37	9	100	372
45-59 år	48	9	31	13	101	216
60 år og eldre	54	13	15	18	100	214
Utdanning ut over grunnskolen:						
Ingen	56	8	11	25	100	168
1-3 år	52	10	29	9	100	341
4-6 år	43	14	30	14	101	294
Flere enn 6 år	38	8	46	7	99	204
Yrkesaktivitet:						
Yrkesaktiv	45	10	35	11	101	695
Ikke yrkesaktiv	53	11	19	18	101	312
Sektor:						
Offentlig	40	9	41	10	100	299
Privat	48	12	29	11	100	387
Husstandsinntekt:						
Under 150.000	55	11	12	21	99	212
151-250.000	45	10	33	12	100	259
251-350.000	47	10	32	11	100	207
351-450.000	38	11	40	11	100	162
Over 450.000	44	10	41	5	100	104
Politisk sympati:						
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	40	9	39	12	100	287
Sentrum (KrF+Sp)	47	10	29	14	100	161
Konservativ (H+FrP)	59	8	25	8	100	205
Vet ikke	47	13	25	16	101	354

Vedlegg til tabell 11: "Vi skal nevne fire områder av offentlig sektor, og spør for hver av dem om du er villig til å betale mer skatt enn i dag hvis du visste at det kom det konkrete områder til gode". Eldreomsorg. Prosent

	Ja	Nei	Vet ikke	Sum	N
Alle	76	19	4	99	1007
Kjønn:					
Mann	76	21	3	100	465
Kvinne	76	18	6	100	542
Alder:					
Under 30 år	78	18	5	101	205
30-44 år	79	19	2	100	372
45-59 år	72	22	6	100	216
60 år og eldre	73	19	7	99	214
Utdanning ut over grunnskolen:					
Ingen	76	16	8	100	168
1-3 år	78	20	3	101	341
4-6 år	76	20	4	100	294
Flere enn 6 år	75	21	4	100	204
Yrkesaktivitet:					
Yrkesaktiv	77	20	3	100	695
Ikke yrkesaktiv	74	19	7	100	312
Sektor:					
Offentlig	79	19	2	100	299
Privat	76	21	4	101	387
Husstandsinntekt:					
Under 150.000	70	20	9	99	212
151-250.000	76	22	2	100	259
251-350.000	80	16	4	100	207
351-450.000	81	15	4	100	162
Over 450.000	70	28	2	100	104
Politisk sympati:					
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	76	19	5	100	287
Sentrum (KrF+Sp)	78	17	5	100	161
Konservativ (H+FrP)	77	20	2	99	205
Vet ikke	75	20	5	100	354

Vedlegg til tabell 11: "Vi skal nevne fire områder av offentlig sektor, og spør for hver av dem om du er villig til å betale mer skatt enn i dag hvis du visste at det kom det konkrete områder til gode". Helsevesen. Prosent

	Ja	Nei	Vet ikke	Sum	N
Alle	74	21	5	100	1007
Kjønn:					
Mann	72	24	4	100	465
Kvinne	75	19	6	100	542
Alder:					
Under 30 år	82	14	4	100	205
30-44 år	74	23	3	100	372
45-59 år	68	27	5	100	216
60 år og eldre	72	20	8	100	214
Utdanning ut over grunnskolen:					
Ingen	74	18	8	100	168
1-3 år	80	17	3	100	341
4-6 år	72	24	4	100	294
Flere enn 6 år	66	26	8	100	204
Yrkesaktivitet:					
Yrkesaktiv	73	23	4	100	695
Ikke yrkesaktiv	75	19	7	101	312
Sektor:					
Offentlig	76	19	5	100	299
Privat	71	26	4	101	387
Husstandsinntekt:					
Under 150.000	74	20	7	101	212
151-250.000	78	20	2	100	259
251-350.000	77	19	4	100	207
351-450.000	69	26	5	100	162
Over 450.000	65	27	8	100	104
Politisk sympati:					
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	79	17	3	99	287
Sentrum (KrF+Sp)	72	19	9	100	161
Konservativ (H+FrP)	66	28	5	99	205
Vet ikke	74	21	4	99	354

Vedlegg til tabell 11: "Vi skal nevne fire områder av offentlig sektor, og spør for hver av dem om du er villig til å betale mer skatt enn i dag hvis du visste at det kom det konkrete områder til gode". Politi og rettsvesen. Prosent

	Ja	Nei	Vet ikke	Sum	N
Alle	51	40	9	100	1007
Kjønn:					
Mann	54	40	6	100	465
Kvinne	49	39	11	99	542
Alder:					
Under 30 år	57	37	6	100	205
30-44 år	48	44	8	100	372
45-59 år	47	43	11	101	216
60 år og eldre	57	31	12	100	214
Utdanning ut over grunnskolen:					
Ingen	52	35	13	100	168
1-3 år	55	38	7	100	341
4-6 år	52	41	7	100	294
Flere enn 6 år	44	45	11	100	204
Yrkesaktivitet:					
Yrkesaktiv	49	44	8	101	695
Ikke yrkesaktiv	58	31	12	101	312
Sektor:					
Offentlig	52	39	9	100	299
Privat	46	47	7	100	387
Husstandsinntekt:					
Under 150.000	57	32	11	100	212
151-250.000	52	41	7	100	259
251-350.000	47	44	9	100	207
351-450.000	51	40	9	100	162
Over 450.000	46	46	8	100	104
Politisk sympati:					
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	48	43	9	100	287
Sentrum (KrF+Sp)	57	35	8	100	161
Konservativ (H+FrP)	54	38	8	100	205
Vet ikke	50	40	10	100	354

Vedlegg til tabell 11: "Vi skal nevne fire områder av offentlig sektor, og spør for hver av dem om du er villig til å betale mer skatt enn i dag hvis du visste at det kom det konkrete områder til gode". Samferdsel, som veinett og kollektivtransport. Prosent

	Ja	Nei	Vet ikke	Sum	N
Alle	31	61	9	101	1007
Kjønn:					
Mann	34	60	7	101	465
Kvinne	28	62	10	100	542
Alder:					
Under 30 år	35	59	6	100	205
30-44 år	29	64	7	100	372
45-59 år	30	62	8	100	216
60 år og eldre	30	56	14	100	214
Utdanning ut over grunnskolen:					
Ingen	32	54	14	100	168
1-3 år	38	57	5	100	341
4-6 år	24	67	8	99	294
Flere enn 6 år	26	63	10	99	204
Yrkesaktivitet:					
Yrkesaktiv	30	62	7	99	695
Ikke yrkesaktiv	31	57	11	99	312
Sektor:					
Offentlig	30	63	7	100	299
Privat	29	63	7	99	387
Husstandsinntekt:					
Under 150.000	29	59	12	100	212
151-250.000	38	59	3	100	259
251-350.000	26	64	10	100	207
351-450.000	28	65	7	100	162
Over 450.000	27	64	10	101	104
Politisk sympati:					
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	32	59	9	100	287
Sentrum (KrF+Sp)	27	62	11	100	161
Konservativ (H+FrP)	30	64	5	99	205
Vet ikke	31	60	9	100	354

Vedlegg til tabell 13: "Det foregår i dag en diskusjon om man fortsatt skal bygge ut offentlige tjenester eller om man skal yte økonomisk tilskudd til personer og familier slik at folk kan velge å betale for tjenester selv. Når det gjelder eldreomsorg, hvilket av de følgende alternativene vil du anse som best. Prosent

	Fortsatt utbyggin g	Økning i pensjone r	Vet ikke	Sum	N
Alle	68	20	11	99	1007
Kjønn:					
Mann	66	22	12	100	465
Kvinne	70	19	11	100	542
Alder:					
Under 30 år	72	19	9	100	205
30-44 år	71	20	9	100	372
45-59 år	71	19	10	100	216
60 år og eldre	57	24	19	100	214
Utdanning ut over grunnskolen:					
Ingen	56	24	20	100	168
1-3 år	72	18	10	100	341
4-6 år	66	24	10	100	294
Flere enn 6 år	75	15	9	99	204
Yrkesaktivitet:					
Yrkesaktiv	71	20	9	100	695
Ikke yrkesaktiv	62	21	17	100	312
Sektor:					
Offentlig	75	16	10	101	299
Privat	69	23	8	100	387
Husstandsinntekt:					
Under 150.000	56	27	17	100	212
151-250.000	75	17	8	100	259
251-350.000	71	20	9	100	207
351-450.000	76	15	9	100	162
Over 450.000	65	24	11	100	104
Politisk sympati:					
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	73	19	8	100	287
Sentrum (KrF+Sp)	66	22	12	100	161
Konservativ (H+FrP)	65	23	11	99	205
Vet ikke	67	19	14	100	354

Vedlegg til tabell 14: "Hensynet til effektivitet i den offentlige sektor må bety mer enn hensynet til lik behandling". Prosent

	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	Sum	N
Alle	29	8	54	9	100	1007
Kjønn:						
Mann	36	9	49	7	101	465
Kvinne	22	8	58	12	100	542
Alder:						
Under 30 år	27	9	57	7	100	205
30-44 år	30	8	55	7	100	372
45-59 år	28	7	57	7	99	216
60 år og eldre	28	9	46	17	100	214
Utdanning ut over grunnskolen:						
Ingen	21	8	49	22	100	168
1-3 år	34	8	51	7	100	341
4-6 år	29	9	57	5	100	294
Flere enn 6 år	24	8	59	8	99	204
Yrkesaktivitet:						
Yrkesaktiv	31	7	55	7	100	695
Ikke yrkesaktiv	24	10	51	15	100	312
Sektor:						
Offentlig	23	7	62	7	99,00	299
Privat	36	8	50	6	100,00	387
Husstandsinntekt:						
Under 150.000	26	8	49	17	100	212
151-250.000	27	5	60	7	99	259
251-350.000	29	9	57	5	100	207
351-450.000	29	10	54	7	100	162
Over 450.000	39	11	43	7	100	104
Politisk sympati:						
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	27	8	58	7	100	287
Sentrum (KrF+Sp)	25	9	55	11	100	161
Konservativ (H+FrP)	37	6	50	6	99	205
Vet ikke	27	9	53	12	101	354

Vedlegg til tabell 15: "Folk bør ha krav på en viss standard av offentlig service i nærheten av sitt bosted, selv om dette går ut over effektiviteten i offentlig sektor". Prosent

	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	Sum	N
Alle	67	11	16	7	101	1007
Kjønn:						
Mann	65	12	17	7	101	465
Kvinne	68	10	15	8	101	542
Alder:						
Under 30 år	64	13	18	5	100	205
30-44 år	68	9	18	6	101	372
45-59 år	69	13	13	6	101	216
60 år og eldre	65	10	11	14	100	214
Utdanning ut over grunnskolen:						
Ingen	63	7	12	19	101	168
1-3 år	68	11	16	4	99	341
4-6 år	66	11	17	5	99	294
Flere enn 6 år	68	11	15	6	100	204
Yrkesaktivitet:						
Yrkesaktiv	69	9	17	5	100	695
Ikke yrkesaktiv	60	14	13	13	100	312
Sektor:						
Offentlig	72	8	14	6	100	299
Privat	67	10	18	4	99	387
Husstandsinntekt:						
Under 150.000	57	14	13	17	101	212
151-250.000	75	10	10	5	100	259
251-350.000	67	8	20	6	101	207
351-450.000	74	9	14	3	100	162
Over 450.000	57	13	28	3	101	104
Politisk sympati:						
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	71	11	12	7	101	287
Sentrum (KrF+Sp)	75	4	13	8	100	161
Konservativ (H+FrP)	59	13	22	5	99	205
Vet ikke	64	12	15	9	100	354

Vedlegg til tabell 16: "Det bør legges mindre vekt på at folk har rett til frie offentlige tjenester og mer vekt på at de som bruker tjenestene betaler selv". Prosent

	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	Sum	N
Alle	36	15	41	8	100	1007
Kjønn:						
Mann	40	15	40	5	100	465
Kvinne	33	15	42	10	100	542
Alder:						
Under 30 år	39	11	45	5	100	205
30-44 år	35	12	46	7	100	372
45-59 år	35	19	40	7	101	216
60 år og eldre	37	19	30	14	100	214
Utdanning ut over grunnskolen:						
Ingen	28	15	41	17	101	168
1-3 år	37	17	41	6	101	341
4-6 år	43	15	37	5	100	294
Flere enn 6 år	31	12	48	8	99	204
Yrkesaktivitet:						
Yrkesaktiv	37	14	44	6	101	695
Ikke yrkesaktiv	35	17	35	14	101	312
Sektor:						
Offentlig	33	14	47	6	100	299
Privat	39	15	42	5	101	387
Husstandsinntekt:						
Under 150.000	38	18	29	15	100	212
151-250.000	31	15	48	7	101	259
251-350.000	33	12	49	7	101	207
351-450.000	38	15	44	4	101	162
Over 450.000	50	15	32	3	100	104
Politisk sympati:						
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	30	13	52	5	100	287
Sentrum (KrF+Sp)	32	14	44	11	101	161
Konservativ (H+FrP)	54	18	23	5	100	205
Vet ikke	33	16	41	11	101	354

Vedlegg til tabell 17: "Mener du at du står i fare for å miste din nåværende jobb på grunn av nedleggelse, innskrenkning eller andre årsaker i løpet av de nærmeste årene?" Ansatte. Prosent

	Ja, pga nedleggelse	Ja, pga andre årsaker	Nei	Vet ikke	Sum	N
Alle	23	5	68	4	100	599
Kjønn:						
Mann	25	6	66	3	100	287
Kvinne	22	5	69	4	100	312
Alder:						
Under 30 år	30	4	60	6	100	135
30-44 år	23	6	70	2	101	283
45-59 år	19	5	70	6	100	149
60 år og eldre	22	6	72	0	100	32
Utdanning ut over grunnskolen:						
Ingen	33	0	62	4	99	45
1-3 år	27	7	63	4	101	204
4-6 år	26	6	64	5	101	198
Flere enn 6 år	13	3	82	2	100	152
Sektor:						
Offentlig	18	4	75	3	100	295
Privat	28	6	61	5	100	304
Husstadsinntekt:						
Under 150.000	23	6	66	4	99	47
151-250.000	26	5	64	5	100	160
251-350.000	28	7	62	4	101	170
351-450.000	16	6	76	2	100	135
Over 450.000	20	1	78	1	100	71
Politisk sympati:						
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	25	5	68	2	100	191
Sentrum (KrF+Sp)	18	8	67	7	100	76
Konservativ (H+FrP)	21	3	74	2	100	129
Vet ikke	25	6	64	5	100	203

Vedlegg til tabell 19: *I de siste årene har store deler av det private næringsliv opplevd kriser og vanskeligheter. Samtidig har mediene rettet søkelyset på lederlønninger og "fallskjermer". Har disse forholdene endret ditt syn på det private næringsliv, og i så fall hvilken retning? Prosent*

	Ja, mer negativ	Ja, mer positiv	Ingen endring	Vet ikke	Sum	N
Alle	63	2	29	6	100	1007
Kjønn:						
Mann	62	3	33	2	100	465
Kvinne	64	1	25	10	100	542
Alder:						
Under 30 år	54	4	34	8	100	205
30-44 år	60	2	34	5	101	372
45-59 år	66	1	30	3	100	216
60 år og eldre	73	2	15	9	99	214
Utdanning ut over grunnskolen:						
Ingen	71	1	16	11	99	168
1-3 år	66	1	25	8	100	341
4-6 år	59	4	34	4	101	294
Flere enn 6 år	56	2	39	2	99	204
Yrkesaktivitet:						
Yrkesaktiv	62	2	32	4	100	695
Ikke yrkesaktiv	65	2	22	11	100	312
Sektor:						
Offentlig	73	2	21	4	100	299
Privat	53	2	41	4	100	387
Husstandsinntekt:						
Under 150.000	64	2	22	12	100	212
151-250.000	68	4	24	4	100	259
251-350.000	62	2	31	5	100	207
351-450.000	62	1	36	2	101	162
Over 450.000	58	1	40	2	101	104
Politisk sympati:						
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	68	2	25	5	100	287
Sentrum (KrF+Sp)	70	1	22	7	100	161
Konservativ (H+FrP)	50	2	45	2	99	205
Vet ikke	63	3	26	9	101	354

Vedlegg til tabell 20: *Har utviklingen endret synet ditt på offentlig sektor, og i så fall hvilken retning?* Prosent

	Ja, mer negativ	Ja, mer positiv	Ingen endring	Vet ikke	Sum	N
Alle	27	8	56	9	100	1007
Kjønn:						
Mann	25	8	63	5	101	465
Kvinne	28	8	51	13	100	542
Alder:						
Under 30 år	23	7	60	9	99	205
30-44 år	23	9	61	7	100	372
45-59 år	27	6	58	8	99	216
60 år og eldre	36	6	43	15	100	214
Utdanning ut over grunnskolen:						
Ingen	34	5	45	16	100	168
1-3 år	28	9	52	11	100	341
4-6 år	26	7	61	6	100	294
Flere enn 6 år	21	7	67	5	100	204
Yrkesaktivitet:						
Yrkesaktiv	25	8	60	7	100	695
Ikke yrkesaktiv	31	7	48	14	100	312
Sektor:						
Offentlig	22	12	58	8	100	299
Privat	27	5	62	6	100	387
Husstandsinnpekt:						
Under 150.000	34	6	45	15	100	212
151-250.000	24	11	57	8	100	259
251-350.000	30	7	55	8	100	207
351-450.000	19	8	69	4	100	162
Over 450.000	23	3	70	4	100	104
Politisk sympati:						
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	22	9	62	7	100	287
Sentrum (KrF+Sp)	29	8	50	12	99	161
Konservativ (H+FrP)	26	6	62	6	100	205
Vet ikke	30	7	51	12	100	354

Vedlegg til tabell 22: "Det offentlige burde la være å blande seg inn i problemene i privat sektor, slik at industri og næringsliv selv tvinges til å vise omstillingsevne." Prosent

	Enig	Både og	Uenig	Vet ikke	Sum	N
Alle	52	15	24	10	101	1007
Kjønn:						
Mann	54	15	27	5	101	465
Kvinne	50	15	22	14	101	542
Alder:						
Under 30 år	50	14	28	8	100	205
30-44 år	51	18	27	5	101	372
45-59 år	60	10	22	8	100	216
60 år og eldre	47	15	18	21	101	214
Utdanning ut over grunnskolen:						
Ingen	47	13	17	23	100	168
1-3 år	58	13	21	8	100	341
4-6 år	51	18	26	5	100	294
Flere enn 6 år	47	14	31	7	99	204
Yrkesaktivitet:						
Yrkesaktiv	53	14	26	7	100	695
Ikke yrkesaktiv	49	17	19	15	100	312
Sektor:						
Offentlig	47	12	30	10	99	299
Privat	57	15	23	5	100	387
Husstandsinntekt:						
Under 150.000	50	14	15	22	101	212
151-250.000	48	19	27	6	100	259
251-350.000	55	12	27	6	100	207
351-450.000	53	14	29	4	100	162
Over 450.000	54	11	27	9	101	104
Politisk sympati:						
Sosialistisk (Ap+SV+RV)	48	15	30	7	100	287
Sentrum (KrF+Sp)	51	17	20	12	100	161
Konservativ (H+FrP)	59	11	25	5	100	205
Vet ikke	51	15	20	14	100	354

Dokumentasjon av benyttet datamateriell

I tillegg til den spørreundersøkelsen som ble gjennomført som en del av prosjektet, har vi i dette notatet gjort bruk av i alt 7 ulike undersøkelser. 4 av disse dreier seg primært om holdninger til offentlig sektor. Dette er:

- "Forholdet mellom den enkelte og den offentlige forvaltning" fra 1979
- "Forholdet mellom publikum og det offentlige" fra 1985
- "Privatisering eller fornyelse?" fra 1988
- "Holdninger til offentlige myndigheter og offentlig virksomhet" fra 1990

I tillegg er det gjort bruk av følgende undersøkelser:

- Statistisk Sentralbyrås levekårsundersøkelse fra 1983
- Statistisk Sentralbyrås levekårsundersøkelse fra 1987
- En spørreundersøkelse gjennomført av MMI, vinteren 1990

Alle undersøkelsene bortsett fra "Privatisering eller fornyelse?" og MMI-undersøkelsen er i anonymisert form stilt til disposisjon gjennom Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). Verken Statistisk Sentralbyrå eller NSD er ansvarlig for analysen av dataene, eller de tolkninger som er gjort her.

Vi skal i det følgende gi en kort beskrivelse av undersøkelsene, sammen med de relevante utsnittene av spørreskjemaene.

1. Spørreundersøkelsen gjennomført av Opinion, oktober 1992

Undersøkelsen ble gjennomført i tidsrommet 12-20. oktober 1992. Materialet baserer seg på et tilfeldig utvalg av 1007 personer over 17 år, intervjuet over telefon. Utvalget er noe skjevt når det gjelder kjønn og alder, men forsøk med ulike vektorer har vist at skjevhetene gir svært lite utslag på de resultatene som er gjengitt i dette notatet. Når det gjelder yrke og organisasjonstilknytning, stemmer ikke materialet overens med registerdata. Dette har erfaringsvis sammenheng med utbredt svarfeil. De to variablene er derfor ikke benyttet i fremstillingen. Variabelen "Politisk sympati" er svar på spørsmål om hvilket parti en ville stemme på hvis det var Stortingsvalg i morgen.

2. Forholdet mellom den enkelte og den offentlige forvaltning, 1979

Undersøkelsen ble gjennomført for å kartlegge folks kontakt med offentlige myndigheter og deres holdninger til offentlige myndigheter, offentlige reguleringer og byråkrati. Utvalget omfatter 1047 personer mellom 18 og 74 år. Datainnsamling ble foretatt av Statistisk Sentralbyrå ved besøksintervju.

3. Forholdet mellom publikum og det offentlige, 1985

Undersøkelsen ble foretatt som en oppfølging av 79-undersøkelsen. Formålet var å finne ut om omfanget av publikums kontakt med og holdninger til offentlige myndigheter hadde endret seg som følge av "Aksjon publikum" som Forbruker- og administrasjonsdepartementet gjennomførte 1982-1985. Utvalget på 1152 personer mellom 18 og 74 år, ble trukket blant personer som deltok i Statistisk Sentralbyrås Arbeidskraftundersøkelse 4. kvartal 1985. Datainnsamlingen ble foretatt gjennom telefonintervju. Undersøkelsen er nærmere omtalt i Faye (1987).

4. Privatisering eller fornyelse, 1988

Undersøkelsen ble gjennomført som et ledd i FAFO-prosjektet "Privatisering, deregulering og endringer i arbeidslivets organisering", og omfatter 997 personer 15 år eller eldre. Undersøkelsen ble gjennomført som besøksintervju av Scan-Fact, og er benyttet bl.a. i Bogen & Langeland (1989).

5. Holdninger til offentlige myndigheter og offentlig virksomhet, 1990

Undersøkelsen ble foretatt som en nasjonal oppfølging av The International Social Survey Programme, en organisasjon som har som formål å gjennomføre sammenlignbare intervjuundersøkelser om sentrale problemstillinger. Undersøkelsen omfatter et utvalg på 1517 personer mellom 16 og 79 år, trukket fra Det sentrale personregisteret. Undersøkelsen ble gjennomført som post-enquete, og er nærmere beskrevet i NSD-notat nr. 3, 1990.

6. Statistisk Sentralbyrås levekårsundersøkelser fra 1983 og 1987

Begge undersøkelsene ble gjennomført som selvstendige undersøkelser ved besøksintervju. 1983-undersøkelsen omfatter 2150 personer mellom 16 og 79 år. 1987-undersøkelsen er noe annerledes i og med at den omfatter tilleggsutvalg av yngre og eldre personer, men dette har ingen betydning i vår sammenheng. Undersøkelsene er nærmere beskrevet i Hartvedt (1985) og Kiberg (1988).

7. MMI-undersøkelsen 1990

Undersøkelsen ble gjennomført bl.a. for å følge opp et spørsmål i levekårsstudiene. Utvalget omfatter 982 personer over 18 år, og ble gjennomført som telefonintervju. Undersøkelsen er tidligere benyttet i Stokke & Odnnes (1990).

Referanser

- "Arbeidsplasser viktigere enn effektivisering." *Stat & Styring* nr. 3 1992
- Balstad, Bjørn (1992) "Vet ikke" i *Arbeiderbladet* 2/10-92
- Bogen, Hanne & Ove Langeland (1989) *Privatisering eller fornyelse?* Oslo: FAFO-rapport nr. 87
- Faye, Arne (1987) *Forholdet mellom publikum og det offentlige*. Oslo: Statistisk Sentralbyrå, Interne notater 87/26
- Hartvedt, Tone (1985) *Levekårsundersøkelsen 1983. Kodebok med frekvensfordelinger*. Bergen: NSD-rapport nr. 64
- "Hvem yter best offentlig service. Ros til televerket og ris til omsorgssektoren." *Stat & Styring* nr. 1 1991
- Kiberg, Dag (1988) *Levekårsundersøkelsen 1987. Kodebok med frekvensfordelinger*. Bergen: NSD-rapport nr. 77
- Månedstatistikk for arbeidsmarkedet nr. 9/1992*. Oslo: Arbeidsdirektoratet
- Nasjonal komité for intervjuundersøkelser (1990) *Holdninger til offentlige myndigheter og offentlig virksomhet 1990. Gjennomføring og datainnsamling*. Bergen: NSD-notat nr. 3
- NOU 1992:26 *En nasjonal strategi for økt sysselsetting i 1990-årene*. Oslo: Statens Forvaltningstjeneste
- Shumann, Howard & Stanley Presser (1981) *Questions and Answers in Attitude Surveys. Experiments on Question Form, Wording and Context*. San Diego: Academic Press
- Statistisk Årbok 1984*. Oslo: Statistisk Sentralbyrå
- Stokke, Torgeir Aarvaag & Dag Odnes (1990) *Norge på 80-tallet: Rikdom på nye veier?* Oslo: FAFO